

REPORTAGE

BARN OCH TEKNIK

Av barn får man höra sanningen, sägs det. Om det stämmer har de flesta av oss en **förlegad syn** på teknik.

PAPPA,
KOM I LOSS

■ Det är en vanlig lördag. Nästan i alla fall. För just den här helgen ska familjen skaffa en ny dator. Pappan tar sonen med sig i bilen och åker in till stan. Väl framme i butiken kikar de runt bland alla olika modeller. De trycker på knappar, så där lite på måfå som man gör när man inte riktigt vet vad man vill ha. Den elvaårige sonen säger:

– Men kanske denna? Den ser bra ut!

Då känner pappan plötsligt luftvägen från historiens vingslag. Ja, situationens hela betydelse kommer över honom. Därför säger han, så där som pappor gör då och då:

– Vet du? När jag var liten fanns faktiskt inga datorer.

Sonen knappar vidare på tangentbordet. Sedan stannar han upp och får något konfunderat i blicken. Han vänder sig frågande mot pappan och säger försiktigt:

– Men pappa... Hur surfade ni på internet då?

Dagens barn och unga föds in i en värld där teknik är något självklart. Hälften av alla treåringar använder i dag internet. Varannan person mellan nio och tolv år har konto på ett eller flera sociala nätverk.

Men barns perspektiv skiljer sig ändå vida från de vuxnas. Av naturliga skäl vet de oftast mer om nuet än om det förflutna. Det innebär visserligen att de är historielösa, men samtidigt är deras tankar heller inte fastlåsta i gamla mönster. Kanske borde vi därför lyssna lite mer på vad barn egentligen säger om den teknik som vi omger oss med. För i deras tankar synliggörs de beteendeförändringar som de flesta av oss kommer att påverkas av, åtminstone så småningom. Låt oss därför titta närmare på några alldeles sanna exempel från den svenska vardagen.

Barn pratar om telefonen

Dottern som gick i andra klass tjatade och tjatade och tjatade om att få en egen telefon.

– Flera andra i klassen har en! sa hon surt.

– Men vem ska du ringa? frågade mamman.

"Kanske borde vi lyssna lite mer på vad barn egentligen säger om den teknik som vi omger oss med. För i deras tankar synliggörs de beteendeförändringar som de flesta av oss kommer att påverkas av."

– Ringa? svarade dottern irriterat. Jag ska väl inte RINGA!

Sexåringen är på väg in i badrummet. Hon stannar bredvid sin mamma och säger:

– Får jag bada med din Iphone? Jag vill se på film samtidigt.

Fyraåringen pratar om världen med sin pappa, som snällt svarar på alla vetgiriga frågor. Till sist måste sonen ändå undra hur pappan kan veta allt. Han svarar:

– Det har jag läst.

Fyraåringen tittar på honom och säger:

– Vadå? I telefonen, eller?

Telefonen ringer hemma hos farmor. Pojken som är tre år springer iväg för att hämta den, som han alltid gör hemma. Snopet kommer han tillbaka utan telefon och säger:

– Farmor! Jag kunde inte hämta telefonen, för några har bundit fast den i väggen med ett snöre!

Pappan skulle ringa. Han tog upp telefonen, slog numret och väntade på att den han ringde till skulle svara. Bredvid stod dottern. Hon tittade förundrat och sa:

– Pappa? Varför håller du telefonen mot huvudet?

Vad säger de här historierna om hur vi kommer att använda eller betrakta telefonen i framtiden? Ja, en sak som undersökningar visar gång på gång, är att yngre människor pratar allt mindre i telefon. Telefonen används istället som den dator den faktiskt är: man skriver meddelanden och håller kontakt med sina vänner, söker information, spelar spel och betraktar den allmänt som en underhållningsapparat.

Den vuxenvärld som tycker att det är märkligt att barnen uppenbarligen inte tänker prata i sina telefoner ska dock fundera över kommunikationsformernas olika grader av intimitet. Ett

Fortsättning på nästa uppslag

BARN OCH TEKNIK

"De flesta touch-tekniker är mer eller mindre intuitiva, vilket gör att man skulle kunna säga att det håller på att skapas ett nytt språk. Man förväntar sig att om man gör en viss rörelse, så kommer en viss sak att hända."

Fortsättning från föregående sida

röstsamtal anses mindre privat än ett textmeddelande. Att dagens unga hellre textar varandra än ringer, är alltså ett steg i en helt motsatt riktning än den schablonbild som existerar om en ungdomsvärld där allt är öppet och offentligt och där inget privatliv längre existerar.

– Text är mer intimt, men vi ser en stor skillnad mellan tjejer och killars textande, säger Lina Meiby som är produktplanerare på Huawei.

– Tjejer skickar långa sms och är mer intima än killar. Killar textar mer av bekvämlighetsskäl, för att det är jobbigt att ringa. Det är faktiskt helt olika kommunikationssätt.

Att telefonen inte längre är fastbunden i vägen gör att unga betraktar den som möjlig att förflytta överallt. De allra flesta lägger aldrig ifrån sig sin telefon längre än en meter från sin kropp. Oavsett när på dygnet det är. Till och med när vi sover finns telefonen bredvid oss. Och den är aldrig avstängd. Så varför skulle man inte kunna bada med telefonen? Bara själva tanken att placera telefonen utanför badrummet när man själv är därinne, framstår naturligtvis som helt främmande.

Vad blir då nästa förändring?

– Det vi vet framöver är att unga kommer att börja att använda videosamtal i större utsträckning, säger Lina Meiby.

– Det drivs så klart framåt av tekniken, men också av en generell trend där man blir allt mindre känslig för att dela det som är personligt. Med de sociala nätverken, som Facebook, vänjer man sig vid att dela ganska mycket.

Barn pratar om Ipaden

– Nu är det dags att gå och lägga sig!

Mamman ropar på sonen som sitter i soffan och spelar spel på Ipaden. Snällt och lydigt stänger sonen av spelet, glider ner från soffan och vänder sig mot Ipaden.

Han vinkar och säger:

– Godnatt Ipaden.

Dottern petar på alla skärmar i huset. På tv:n. På datorn. På telefonen. Ibland använder hon ett finger, ibland två. Swipa, som det kallas när man bläddrar fram genom sidor på en skärm genom att använda sina fingrar.

Besviket drar hon nu fingarna över tv-skärmen och ropar hon till sin mamma:

– Mamma! Den här Äjpaden fungerar inte!

Den nioårige pojken ligger i sängen i sommarstugan och läser en tummad Kalle Anka-pocket. Han skratrar till och säger:

– Mamma, jag tänkte precis klicka där det står "Slut"!

Pappan pratar med sin dotter via Skype. Han är kanske lite långgrandig. Det går i vilket fall inte fort nog, tycker dottern.

Från sin sida av datorn ser pappan hur dottern för sitt finger mot skärmen och förgäves försöker snabbspola honom genom att swipa upprepade gånger.

Swipetekniken har fått ett enormt genomslag. Den är fysisk och därmed fullständigt naturlig. Även mycket små barn förstår logiken i att bläddra med sina fingrar, eller att skjuta något åt sidan. Inom branschen kallas detta för "touch gestures", det vill säga olika sätt att med fingrarna förändra eller flytta det man ser på skärmen.

– Ipaden breddade målgruppen för touch, säger Lina Meiby.

– När vi tidigare sa att vi trodde att alla ville använda sig av touch, pratade vi egentligen om vuxna och unga. Men nu ser vi att 70 procent av alla Ipad-användare låter sina barn använda den.

Därför kan nu alla skratta åt Youtube-klipp efter Youtube-klipp, med barn som försöker swipa det mesta i sin omgivning. Papperstidningar, pappersböcker, radioapparater, fotoalbum, och så vidare. Väldigt vanligt är att barn, även så små som ettåringar, försöker växla kanal på tv:n genom att swipa med fingrarna över skärmen.

– Apple sätter standarden väldigt mycket vad gäller touch gestures. Dessa används nu av så många att det formar alla generationer, säger Lina Meiby.

– De flesta touch-tekniker är mer eller mindre intuitiva, vilket gör att man skulle kunna säga att det håller på att skapas ett nytt språk. Man förväntar sig att om man gör en viss rörelse, så kommer en viss sak att hända, som att man zoomar in, roterar något eller byter sida. Det är en standard som växer fram.

Nästa steg handlar om att apparaterna i sig reagerar på vad man gör med dem.

– Vi pratar om det som kallas "gesture control", säger Lina Meiby.

– Istället för att trycka på en knapp när du vill få tyst på en telefon som ringer, så vänder du bara på den. Istället för att trycka svara, lyfter du bara telefonen mot örat. Väldigt enkla gester som förenklar interaktionen.

Historien om barnet som försöker klicka i en serietidning visar att de unga lever i en föreställningsvärld där allt är digitalt. Vilket ger en antydning om hur det som ännu inte har digitaliserats kommer att se ut. Och varför det obönhörligen också kommer att digitaliseras.

"När vi tidigare sa att vi trodde att alla ville använda sig av touch, pratade vi egentligen om vuxna och unga. Men nu ser vi att 70 procent av alla Ipad-användare låter sina barn använda den."

Lina Meiby.

Barn pratar om förlegad teknik

Pappan öppnar garderoben. Med belåten min plockar han fram sin lp-samling. Dottern tar försiktigt ut en skiva från innerkonvolutet. Håller den i händerna, tänker. Och säger sedan:

– Men pappa – hur fick man in den i datorn?

Mormor visar barnbarnet en äkta raritet: en hederlig gammal skrivmaskin. Något liknande har den femårige pojken aldrig sett. Han trycker ned tangenterna och ser hur texten smattrar fram på det vita pappret. Upphetsat tjoar han:

– Wow! Den printar i realtid!

Pappan försöker förklara för sin son vad en cd-skiva är för något. Han berättar att han "bränt" den och att den nu innehåller en samling låtar. Sonen ropar glatt:

– Coolt! En spotifylista som man kan ta med sig!

Dottern sitter och tänker. Efter en stund säger hon: – Mamma? När du var liten, var mobilerna gjorda av trä då?

Den sexårige pojken sitter och spelar spel på den gamla stationära datorn. Plötsligt slutar han och vänder sig om mot sin pappa. Han frågar:

– Vad är den där lådan egentligen till för som står på golvet under datorn?

Pappan framhärskade länge med att använda en gammal analog kamera. Varje gång han plockade fram den och tog en bild under släktträffen blev den unga brorsdottern lika frustrerad.

– Kan man fortfarande inte se bilderna på baksidan av kameran?!

■

Om man inte har någon historia att falla tillbaka på, utgår man alltid ifrån nuet när man blickar tillbaka på det som en gång varit. Barn har därför en väldigt liten förståelse för att den teknik de använder dagligen inte alltid har funnits. De har däremot mycket lättare att förstå att saker och ting inte alltid sett ut som de gör i dag. Men funktionerna, de måste väl ändå ha funnits där? Att mobiler inte alltid existerat är

en svår tanke. Att de fanns men såg stenålders-aktiga ut är en lättare.

Tankesättet underlättas av att väldigt få – även bland vuxna – vet hur tekniken egentligen fungerar. Vi tar den för given och behöver inte förhålla oss till det som finns inuti apparaterna. Alltså var gamla mobiler gjorda av trä, lp-skivor stoppades in i datorer och skrivmaskiner printar i realtid.

Intressant är också vad som ska räknas till dinosaurieåldern. Att lp-skivor och disketter hör dit råder det väl ingen tvekan om, men även saker som ligger närmare i tiden betraktas antagligen som förlegade av en allt större del av dagens unga.

– Ja, cd-skivan är väl redan i princip död och jag tror dvd-skivan vandrar samma väg i takt med att tjänsterna för strömmande film på nätet blir allt bättre, säger Marcus Jerräng, nyhetschef på Computer Sweden.

– Tittar vi på datorprylar måste fysisk lagringsmedia för personligt bruk vara på väg bort. USB-minnen och liknande är bara relevanta i

”Ja, cd-skivan är väl redan i princip död och jag tror dvd-skivan vandrar samma väg i takt med att tjänsterna för strömmande film på nätet blir allt bättre.”

en övergångsfas innan vi flyttar alla våra filer till molnet.

Vad som blir förlegat hänger till stora delar samman med prisutvecklingen, menar Marcus Jerräng. Det som krävs är att den nya tekniken blir tillräckligt billig för att alla ska ha råd med den:

– Övergången från tjock- till platt-tv är ett bra exempel på hur snabbt det kan gå när priserna sjunker.

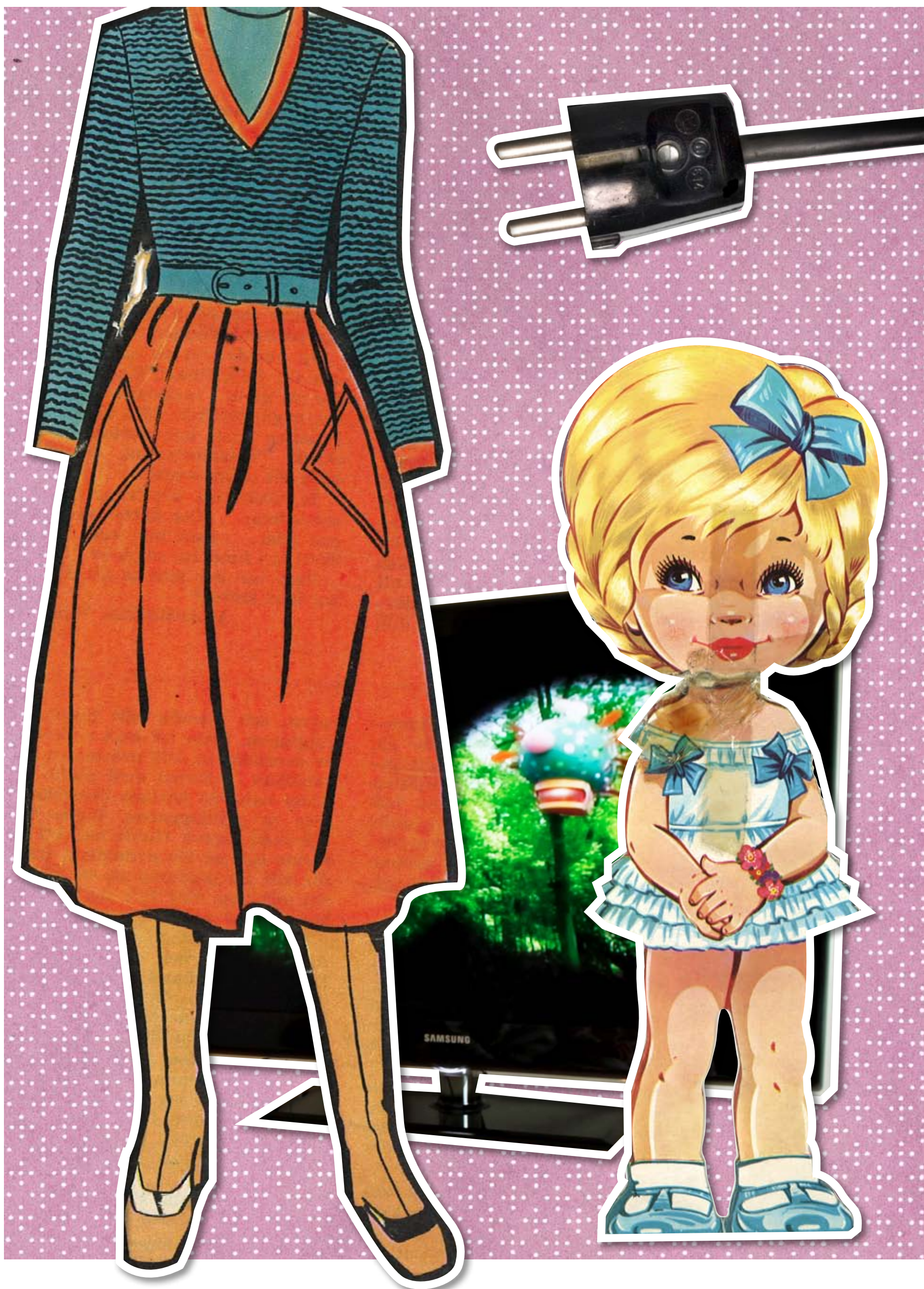
Sedan finns det en rad saker på de apparater vi köper som också snabbt håller på att bli föråldrade. Och som vi kanske inte alltid tänker på. Men för en stor del av dagens unga kommer till exempel fysiska knappar att anses hopplöst gammaldags. Eller old, som de skulle säga.

– Varför ska man ha knappar överhuvudtaget? säger Linda Meiby.

– Alla knappar håller på att försvinna. De ersätts med touchknappar. Kvar just nu är volymkontroller och on/off-knappen. Men vi får se vad som händer med dem.

Fortsättning på nästa sida

BARN OCH TEKNIK

”Den kommer säkert att fortsätta fungera som barnvakt för småttingar, eller sällskap för pensionärer. Men så fort man är mogen nog att välja själv stryker tablå-tv:n på foten. Vilken ung person behöver en tv i sitt rum om det finns en dator?”

Fortsättning från föregående sida

Barn pratar om digitala spel

Pappan tröttnar på att sonen sitter framför spel hela dagarna. Han frågar, uppriktigt, vad sonen skulle ta sig för om tv-spelen inte fanns.

Sonen svarar:
– Jag vet inte. Eller, jo, i så fall skulle jag nog spela på datorn istället!

Vid en släktmiddag visade det sig att de två döttrarna trodde att deras pappa spelade datorspel hela dagarna. Han fick förklara att han visserligen satt vid en dator hela tiden när han var på jobbet, men att han i själva verket jobbade med något som kallades för televäxlar.

För två år sedan passerades en betydelsefull gräns i västvärlden. Då blev de som spelade digitala spel fler än de som inte gjorde det. Den största orsaken till detta var framväxten av så kallade ”casual games”, spel som man snabbt kommer in i, kan spela en stund, för att sedan lägga åt sidan när man vill göra något annat. Plus, naturligtvis, att mobiltelefonen blivit en naturlig spelplattform för ...ja, alla.

Samtidigt har alla traditionella konsoler vuxit snabbt. I dag börjar barnen spela tidigt, redan i tre-årsåldern. Sedan växer användarkurvan snabbt och peakar i 15-årsåldern. Men det breda spelandet håller i sig ända upp i 25-årsåldern och fortfarande bland dagens 50-åringar är det så många som 40 procent som spelar någon gång då och då.

Spådomen inför framtiden är alltså att alla kommer att spela hela tiden.

I en sådan värld, som dagens barn redan lever i, är det så klart otänkbart att inte spela. Eller att inte kunna spela. Eller att inte spela på jobbet. Och varför skulle man inte kunna ha det som jobb?

– Det är spännande att se de barn som nu växer upp med Ipad som mycket tidigt låter dem kunna spela och välja spel ganska fritt. Touchscreenen är mycket lättare för både unga och gamla fingrar att interagera med och många barn börjar leka och spela självständigt redan från ettårsåldern, säger Malin Ströman, produktägare på SVTi.

– I och med det uppstår nya lekar – lekar med levels, flera liv och power boosts. Det är möjligt att lekarna har haft liknande inslag tidigare, men att höra treåringar vid frukostbordet

säga ”Vad skönt, nu har jag laddat upp alla liv” och senare på dagen erkänna att ”Jag har förlorat flera liv idag, men jag har fortfarande ett kvar”, ger onekligen en känsla av att barn i sin framtid kan komma att lägga upp sin planering för dagen eller för livet på ett annat sätt än vad vi gör idag.

Det utbredda spelandet kommer troligen att påverka sättet vi jobbar på och hur pedagogiken i skolan formas.

– Många lärare är medvetna om att de konkurrerar med just spel och det finns ett utbrett intresse, både inom skolan och inom andra områden som e-handel, hälsovård, HR och reklam. De lånar triggers från spelvärlden för att skapa samma låga trösklar och motivation som spel erbjuder, säger Malin Ströman.

Och kanske kan även den traditionellt manliga spelvärlden komma att förändras.

– En stor förhoppning är att de tjejer som nu växer upp med spelandet som en naturlig del av sitt mediabruk ska vilja utveckla egna – att spelutveckling och programmering med nästa generation inte ska vara ett primärt manligt yrke och att vi därmed med stor sannolikhet skulle få se en ny generation spel och en mer jämställd arbetsmarknad, säger Malin Ströman.

– Det är många kvinnor som idag har spelidéer, men som har svårt att hitta partners som vill utveckla och speldesigna dem. Fler kvinnliga utvecklare och designers skulle innebära både större frihet och möjlig innovation inom området som inte upplevs som lika intressanta för många av dagens spelutvecklare. Kanske att vi skulle få se förnyelse av spel för just skola och utbildning och sjukvård, till exempel, eller en vidareutveckling av det kreativa skapandet.

Barn pratar om tv

Mamman ska se på tv med sin son. Medan sonen håller på med annat går mamman in i tv-rummet och slår på apparaten. Sonen, 3 år, kommer inrusande, fly förbannad.

– Varför har du satt på den?! Du skulle ju vänta på mig!

Mamman har väldigt svårt att få honom att förstå att programmen inte börjar när man slår på tv:n, utan att de sänds vid vissa tider.

Dottern är arg. Jättearg.

– Varför börjar inte Melodifestivalen när jag vill? säger hon.

Mamman gör allt hon kan för att förklara det här med sändningstider.

”En stor förhoppning är att de tjejer som nu växer upp med spelandet som en naturlig del av sitt mediabruk ska vilja utveckla egna – att spelutveckling och programmering med nästa generation inte ska vara ett primärt manligt yrke”
Malin Ströman.

Dottern säger surt:
– Det var det DUMMASTE jag har hört!

Vad är tv? Frågan är inte helt lätt att besvara. Vi vet vad en tv-apparat är, men ligger det inte mer i begreppet tv än själva apparaten? Ja, vad innebär det egentligen att ”titta på tv”?

För dagens unga är tv ett flytande begrepp. Det kan lika gärna vara att titta på SVT Play eller TV4 Play i en Ipad som att sitta framför den traditionella tv-apparaten.

Tv:n har snart spelat ut sin roll, menar Marcus Jerräng.

– Den kommer säkert att fortsätta fungera som barnvakt för småttingar, eller sällskap för pensionärer. Men så fort man är mogen nog att välja själv stryker tablå-tv:n på foten.

– Vilken ung person behöver en tv i sitt rum om det finns en dator? Tv:n blir på sin höjd ett 40-tums gränssnitt mot nätet.

Alla undersökningar visar att när de yngre väl sitter framför en gammal tv-apparat, så gör de det med en annan skärm mellan sig och tv-rutan: en telefon, en surfplatta eller en dator. Utvecklingen har fött ett nytt begrepp för det som allt mer framstår som ett undantag: att titta på ”tv-tv”.

– Samtidigt kommer man att förvänta sig att tv:n lätt ska kunna kopplas till din mobil eller surfplatta – och att den är uppkopplad mot internet, säger Linda Meiby.

– Men multitaskandet, att man sitter med två apparater samtidigt, är ganska roligt. Här ser vi också en skillnad mellan killar och tjejer. Tjejer kan sitta och titta på tv samtidigt som de sitter med en telefon och pratar med en kompis om vad de ser på tv. Killar spelar gärna spel samtidigt, men chattar inne i spelet om vad de ser på tv.

Linda Meiby håller med Marcus Jerräng i synen på att tv:n snarast håller på att förvandlas till en stor skärm.

– Sedan har det inte så stor betydelse vad den är uppkopplad till i övrigt. Men platsen kring lägerelden hemma är något som kommer att finnas kvar.

TEXT: ANDERS MILDNER
helg@sydsvenskan.se

ILLUSTRATION: JENNY RYDQVIST
jenny.rydqvist@sydsvenskan.se

